

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej
w mieście Kaliszu na lata 2013 – 2015

- I. Wstęp**
- II. Diagnoza pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza**
  - 1. Rodzinna piecza zastępcza
    - 1.1 Koszty utrzymania rodzinnej pieczy zastępczej
    - 1.2 Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka
    - 1.3 Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka
  - 2. Instytucjonalna piecza zastępcza
    - 2.1. Dzieci z miasta Kalisza w instytucjonalnej pieczy zastępczej
  - 3. Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej
- III. Cele programu i zadania do realizacji**
- IV. Zakładane rezultaty realizacji programu**
- V. Limity rodzin zastępczych zawodowych na lata 2013- 2015**
- VI. Zagrożenia dla realizacji zadań ujętych w Programie**
- VII. Źródła finansowania**
- VIII. Adresaci Programu**
- IX. Monitorowanie Programu**

„żyć to znaczy pomagać innym. Trzeba troszczyć się o cudze szczęście, by samemu być szczęśliwym.”

Raoul Follereau

I. Wstęp

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., została stworzona z myślą o dzieciach i rodzinach, które potrzebują szczególnej ochrony, pomocy i wsparcia. W trosce o harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność dziecka niezbędne jest zadbanie o to, aby środowisko rodzinne było nacechowane atmosferą szczęścia, miłości, bezpieczeństwa.

Powyższa ustawa szczegółowo określa m.in. zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji, zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu się pełnoletnich wychowanków.

Ustawa ta, rozdzieliła zadania w obszarze pieczy zastępczej na zadania o charakterze socjalno-wspierającym oraz na zadania o charakterze administracyjno – finansowym. Nowym rozwiązaniem przyjętej ustawy jest powołanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zarządzeniem Nr 147/2012 z dnia 30.03.2012r. Prezydent Miasta Kalisza wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w mieście Kaliszu.

Tym samym zadania w obu powyższych zakresach dla Miasta Kalisza realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu.

Wdrażanie nowych zadań określonych w ustawie, z uwagi na ich złożoność, różnorodność oraz innowacyjność zostało rozłożone przez ustawodawcę na kilka lat.

Dla zachowania ciągłości i systematyczności w realizowaniu zadań wynikających z nowych przepisów ustawodawca zobowiązał m.in. powiaty do opracowania i realizacji 3 – letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

W związku z powyższym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu opracował Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Kaliszu na lata 2013-2015. Opracowanie powyższego Programu umożliwi jednocześnie pozyskiwanie finansowego wsparcia ze strony Ministra Pracy i Polityki Społecznej, co przyczyni się do poprawy jakości kompleksowego wsparcia dziecka i rodziny.

II. Diagnoza pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza

Wykres nr 1

Formy pieczy zastępczej w mieście Kaliszu.

Pieczka zastępcza na terenie miasta Kalisza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. W mieście Kaliszu funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, dwa rodzinne domy dziecka (jeden z nich w m-cu wrześniu 2012r. został przekształcony z placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego, natomiast w dniu 03.04.2012r. została zawarta umowa z osobami prowadzącymi rodzinny dom dziecka na terenie gminy Godziesze dla dzieci z miasta Kalisza.

W mieście funkcjonuje ponadto Dom Dziecka z Filią z siedzibą przy ul. Skarszewskiej 3. Małoletnie dzieci, które zgodnie z postanowieniami sądu powinny trafić do placówki opiekuńczo –wychowawczej, a z powodu braku wolnych miejsc nie ma możliwości skierowania ich do kaliskiego Domu Dziecka, umieszczane są w placówkach na terenie innych powiatów.

Poniższa tabela oraz wykres przedstawia zestawienie liczby dzieci w przebywających w pieczy zastępczej na przełomie 2010-2012 roku.

Tabela nr 1.

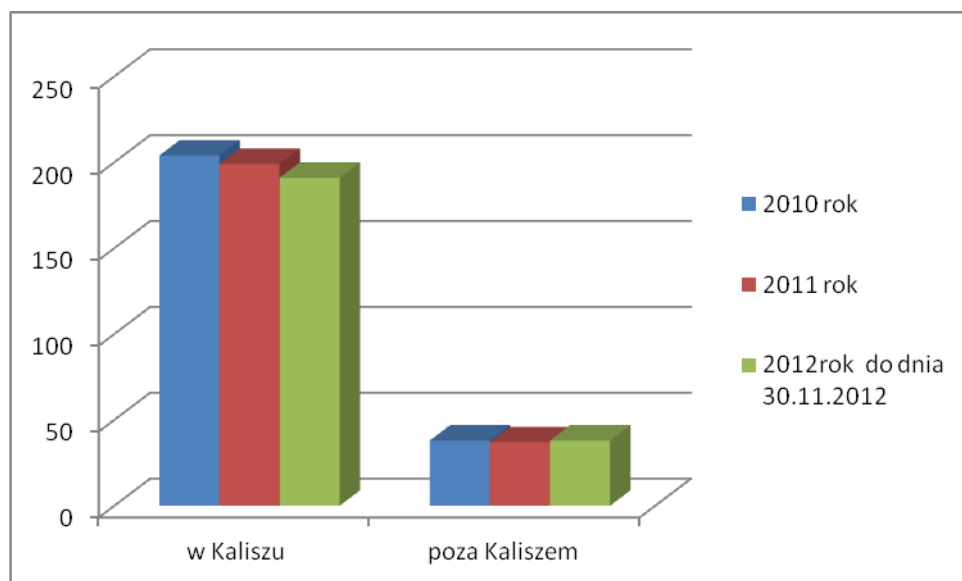
Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza i poza Kaliszem.

	Instytucjonalna piecza zastępcza			Rodzinna piecza zastępcza (w tym rodzinne domy dziecka)	
	Dom Dziecka w Kaliszu (średnio miesięcznie)	Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego	Dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza Kaliszem (na podstawie porozumień)	Dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Miasta Kalisza (w tym dzieci pochodzące z miasta Kalisza)	Dzieci z Miasta Kalisza w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów(na podstawie porozumień)
2010	32	5	58	204(186)	38
2011	39	5	60	199(179)	37
2012 (do dnia 30.11.2012r.)	43	5*	34	191(168)	38

* placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego – Rodzinny Dom Dziecka przy ul. Smrekowej 4 utworzona dla 5 dzieci została przekształcona od 01 września 2012r. w rodzinny dom dziecka.

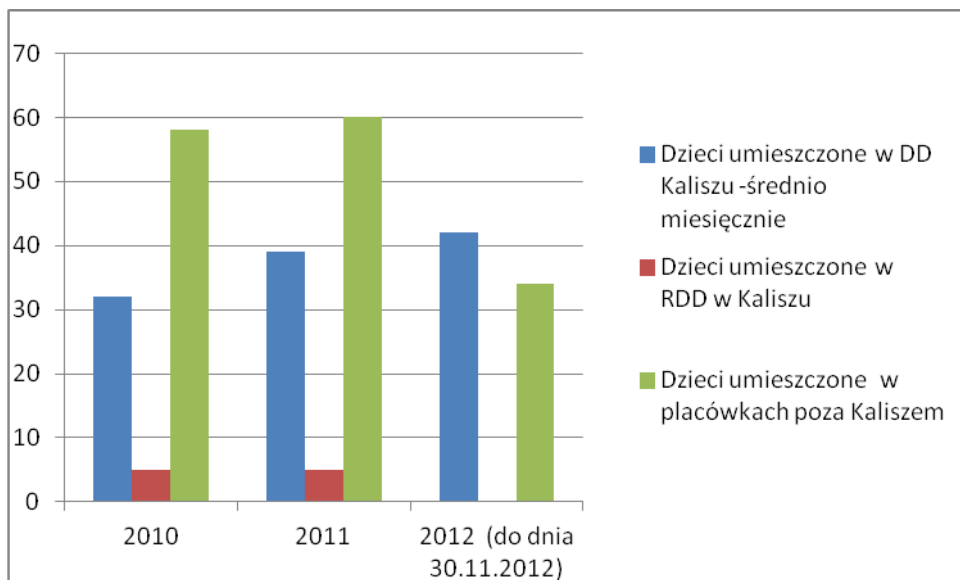
Wykres nr 2

Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza i poza Kaliszem.

Wykres nr 3

Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza i poza Kaliszem.

Z powyższych zestawień wynika, że liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej utrzymuje się na podobnym poziomie, a liczba dzieci umieszczanych w domach dziecka nieznacznie zmniejszyła się w bieżącym roku. Należy zauważyć, że pomimo podejmowanych działań na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego, ciągle zbyt wiele dzieci przebywa w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Nadal nie zrealizowanych pozostaje 14 postanowień sądowych dotyczących skierowania dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Szczególnie trudno pozyskać miejsca w rodzinach zastępczych czy placówkach dla dzieci starszych i licznych rodzeństw.

Finansowanie zadań z zakresu opieki zastępczej, zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej do końca 2011r. należało w całości do zadań powiatu.

Od 01.01.2012 r. nastąpiła zmiana zasad finansowania. Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki w wysokości zależnej od okresu pobytu dziecka w pieczy zastępczej:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

1. Rodzinna piecza zastępcza

Wejście w życie z dniem 01.01.2012r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej spowodowało, że zmianie uległa klasyfikacja rodzin zastępczych.

Do dnia 31.12.2011r. na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej wyróżniano rodziny zastępcze:

- a) rodziny spokrewnione z dzieckiem – tworzone przez członków rodziny np. dziadków, rodzeństwo, wujostwo, itp.
- b) rodziny niespokrewnione z dzieckiem – tworzone przez osoby prawnie obce dla dziecka.
- c) rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne, o charakterze pogotowia rodzinnego.

Od 1 stycznia 2012r., zgodnie z art. 39 ust.1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- a) rodzina spokrewniona (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka);
- b) rodzina niezawodowa (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- c) rodzina zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- d) rodzinny dom dziecka,

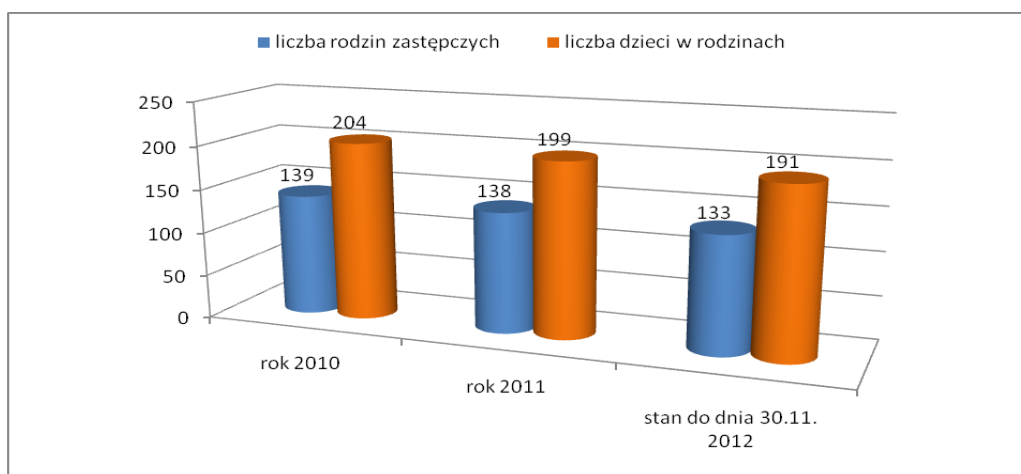
W wyniku przekształceń spowodowanych wejściem w życie nowych przepisów spośród rodzin zastępczych na terenie miasta Kalisza, 21 rodzin spokrewnionych (wujostwo , dalsza rodzina) otrzymało status rodzin niezawodowych. Zmiana ta miała wpływ na zwiększenie wysokości otrzymywanej przez rodzinę pomocy finansowej na dziecko, a w przyszłości da rodzinie możliwość ubiegania się o status rodziny zawodowej.

Na terenie miasta Kalisza w latach 2010- 2012 liczba rodzin zastępczych oraz umieszczonych w nich dzieci kształtowała się następująco:

Tabela nr 2 i wykres nr 4

Rodziny zastępcze w mieście Kaliszu w poszczególnych latach:

Rok	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci
2010	139	204
2011	138	199
2012(stan do 30.11.2012)	133	191

Aktualną liczbę rodzin zastępczych z podziałem na typy rodzin oraz liczbę dzieci i ich wiek obrazuje poniższa tabela i wykres.

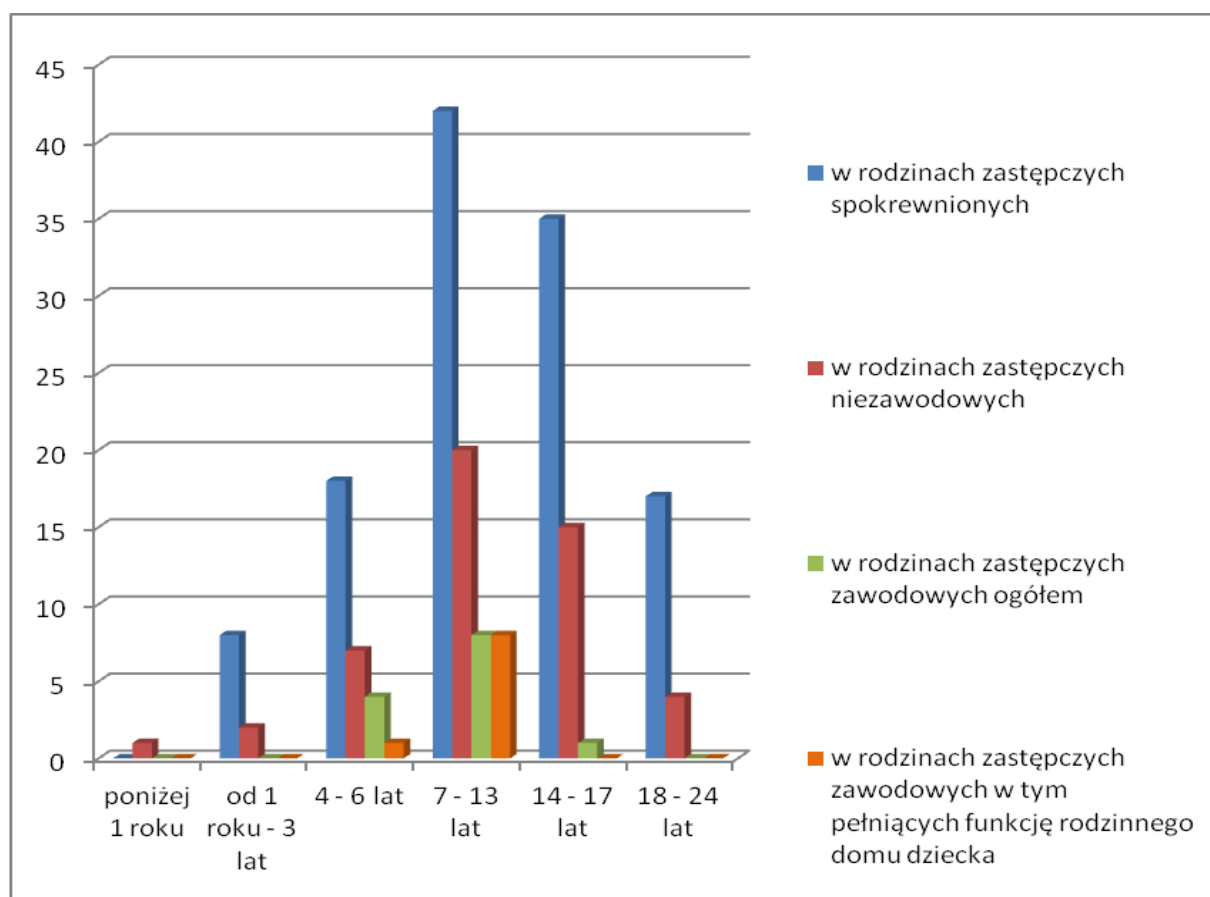
Tabela nr 3

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Kalisza oraz liczba umieszczonych w nich dzieci z podziałem na typy - stan do dnia 30.11.2012r.

	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Liczba rodzin i dzieci	133 - w tym:	191 -w tym:
Rodziny spokrewnione	91	120
Rodziny niezawodowe	35	49
Rodziny zawodowe	5	13
Rodzinne Domy Dziecka	2	9

Wykres nr 5.

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych z podziałem na typ rodziny i wiek dzieci

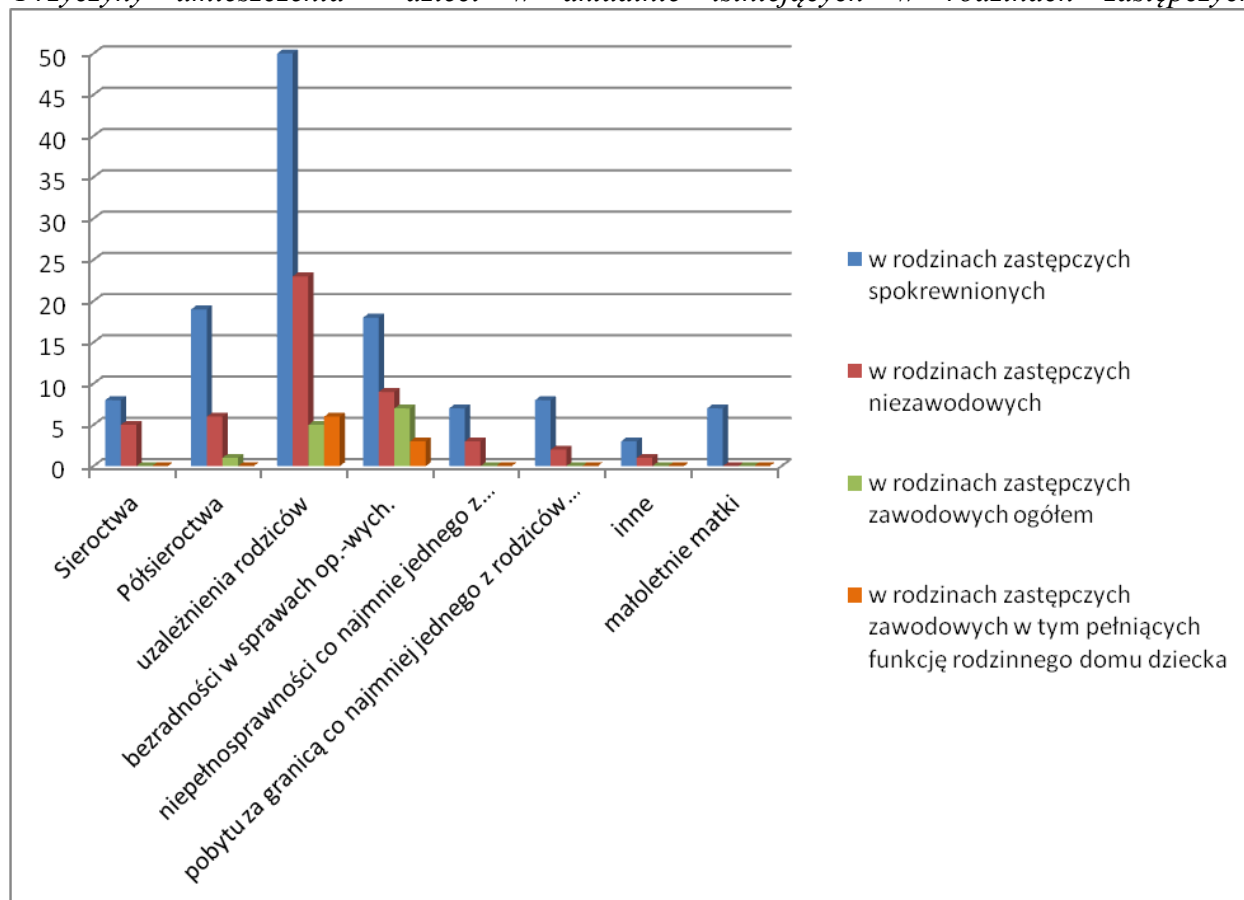
Dane przedstawione w tabelach wskazują, że liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Z analizy powyższych tabel i wykresów oraz danych będących w posiadaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu wynika, że pomimo zmiany klasyfikacji rodzin zastępczych zdecydowana

większość z nich to rodziny spokrewnione, w których wychowuje się jedno dziecko. Dane liczbowe wskazują również, że najwięcej dzieci przebywających aktualnie w pieczy zastępczej jest w przedziale wiekowym od 7 r. ż do 13 r. ż.

Analizie poddane zostały również przyczyny umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych. Wszystkie rodziny zastępcze na terenie miasta Kalisza ustanowione były na podstawie postanowień sądowych. Głównym powodem umieszczania dzieci w tych rodzinach było niewywiązywanie się rodziców biologicznych z prawidłowego sprawowania funkcji rodzicielskich poprzez zaniedbywanie dzieci, alkoholizm, konflikty z prawem, bezrobocie. Szczegółowe dane dotyczące powodów umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych przedstawia poniższy wykres;

Wykres nr 6

Przyczyny umieszczenia dzieci w aktualnie istniejących w rodzinach zastępczych

Analiza wskazuje, że główną przyczyną umieszczenia dzieci, w każdego typu rodzinach zastępczych na terenie naszego miasta są uzależnienia rodziców od alkoholu i narkotyków. Indywidualna diagnoza każdego przypadku skłania do wniosku, że uzależnieniom towarzyszą również inne niekorzystne zjawiska jak niewydolność wychowawcza czy przemoc. Bardzo rzadko dzieci umieszczane są w rodzinnej pieczy zastępczej z powodu pełnego sieroctwa lub z powodu ciąży nieletniej a także z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby co najmniej jednego z rodziców.

Nowym zjawiskiem pobytu dzieci w rodzinach zastępczych są wyjazdy rodziców biologicznych za granicę.

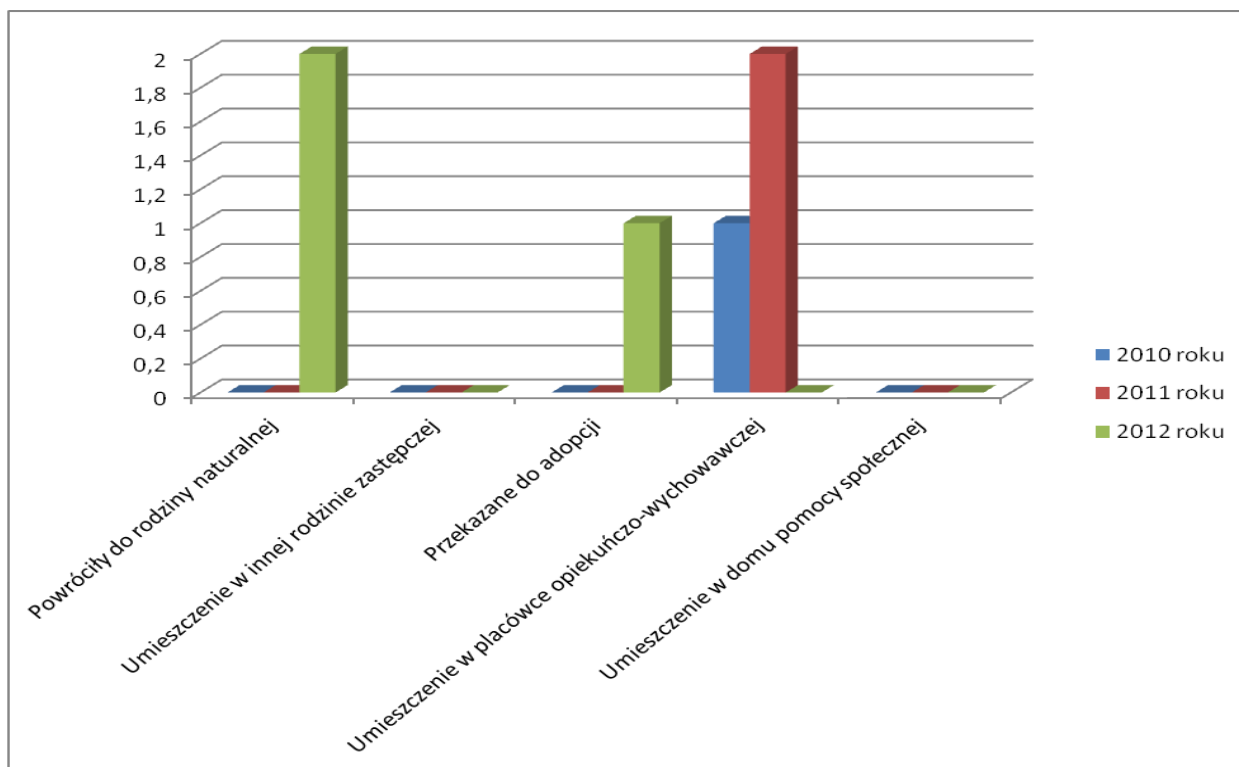
Z analizy posiadanych danych wynika ponadto, że sporadyczna liczba dzieci opuszcza rodziny zastępcze. Zdecydowana większość dzieci przebywa w rodzinach zastępczych do uzyskania pełnoletniości i usamodzielnienia się. Obrazują to poniższe wykresy i tabele;

Tabela nr 4 i wykres nr 7

Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze przed ukończeniem 18 roku życia w latach 2010-2012

Dzieci, które opuściły rodziny zastępcze do 18 roku życia	Liczba dzieci		
	2010 roku	2011 roku	2012 roku
Powróciły do rodziny naturalnej	0	0	2
Umieszczenie w innej rodzinie zastępczej	0	0	0
Przekazane do adopcji	0	0	1
Umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej	1	2	0
Umieszczenie w domu pomocy społecznej	0	0	0

Z powyższych zestawień wynika, że w roku 2010 jedno dziecko z rodziny zastępczej opuściło rodzinę i zostało umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w 2011r. dwoje dzieci opuściło rodzinę i zostało umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Natomiast w 2012r. (do 30.11.2012r.) dwoje dzieci opuściło rodzinę zastępczą i powróciło do rodziców biologicznych, a jedno dziecko zostało adoptowane.

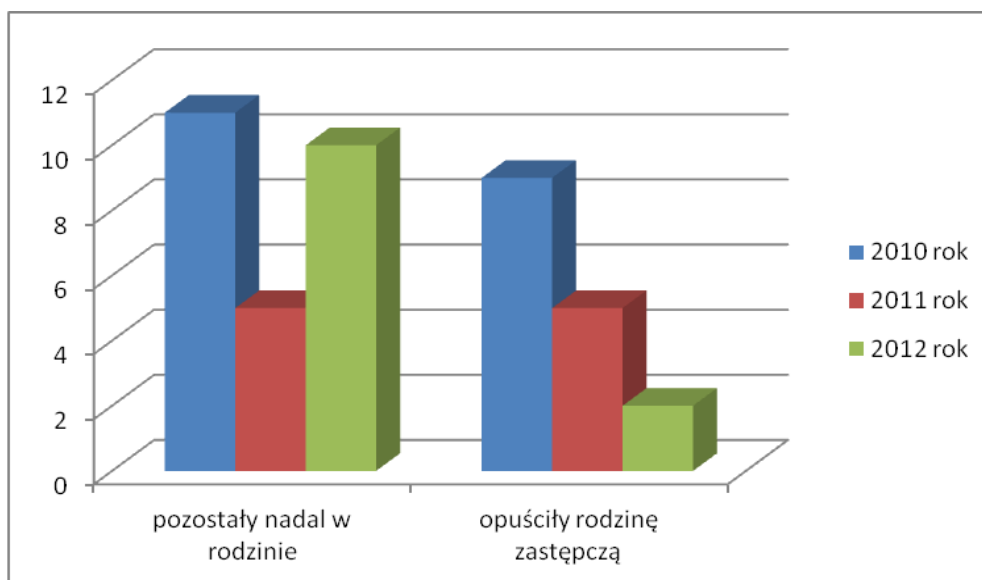
Z analizy z ostatnich lat wynika, że przypadki opuszczania rodziny zastępczej przed 18 rokiem życia są bardzo sporadyczne, a wręcz pojedyncze. Zdecydowana większość umieszczonych dzieci pozostaje pod opieką rodziców zastępczych do momentu osiągnięcia pełnoletności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami tuż przed osiągnięciem pełnoletności każdy

wychowanek ma możliwość zadecydowania o tym czy usamodzielnia się, czy pozostaje w rodzinie zastępczej do czasu ukończenia nauki w szkole. Decyzje podejmowane przez wychowanków w powyższej kwestii obrazuje poniższa tabela i wykres:

Tabela nr 5 i wykres nr 8

Decyzje wychowanków osiągniętych 18 rok życia na przełomie 2010-2012.

Wychowankowie, którzy ukończyli 18 rok życia w danym roku w tym:	Liczba wychowanków		
	2010 rok	2011 rok	2012 rok
pozostali nadal w rodzinie	11	5	10
opuścili rodzinę zastępczą	9	5	2

Z przedstawionych danych wynika, że coraz mniej wychowanków decyduje się opuścić rodzinę zastępczą pomimo ukończenia 18 roku życia. Na tej podstawie nasuwają się dwa wnioski: pomiędzy wychowankami a ich opiekunami wytworzyły się silne i trwałe więzi oraz prawdopodobnie nie byli oni jeszcze gotowi do podjęcia decyzji o samodzielnym życiu.

1.1 Koszty utrzymania rodzinnej pieczy zastępczej

Koszty związane z utrzymaniem rodzinnej pieczy zastępczej na przełomie 3 ostatnich lat kształtowały się następująco:

Tabela nr 6

Koszty utrzymania rodzin zastępczych w rodzin zastępczych ponoszone przez miasto Kalisz w latach 2010-2012

Koszty poniesione przez Miasto Kalisz na rodziny zastępcze *			
	2010	2011	Przewidywane wykonanie 2012
Środki finansowe na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Miasta Kalisza	1.258.426,62zł.	1.293.832,48zł.	1.459.437,41zł.
Środki finansowe na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów	433.343,34zł.	473.460,20zł.	560.136,75zł.
Środki finansowe na utrzymanie dzieci z innych powiatów przebywających w rodzinach zastępczych w Mieście Kaliszu	186.457,79zł	281.532,76zł.	358.374,93zł.

*środki na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych, jednorazowa pomoc związana z potrzebami przyjmowanego dziecka do rodziny oraz wynagrodzenia z pochodnymi dla zawodowych rodzin zastępczych

Z powyższej tabeli jednoznacznie wynika, że koszty rodzinnej pieczy zastępczej w 2012r. wzrosną. Zostało to spowodowane zmianami, które wprowadziła nowa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj. m.in. zwiększeniem otrzymywanych świadczeń przez rodziny zastępcze na utrzymanie dzieci, dodatkowymi świadczeniami fakultatywnymi (m.in. dofinansowanie wypoczynku wakacyjnego dla dzieci, pokrywanie kosztów związanych z utrzymaniem domu lub lokalu mieszkalnego dla rodzin niezawodowych, zawodowych); obowiązkowymi świadczeniami dla prowadzących rodzinne domy dziecka (m.in. pokrycie kosztów utrzymania domu, kosztów związanych z remontem i innych nieprzewidzianych wydatków, zatrudnienie osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich).

Nowe przepisy dają rodzinom dodatkowo możliwość korzystania z rodzin pomocowych (m.in. z powodu czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem, pobytem w szpitalu, nieprzewidzianych trudności i zdarzeń losowych). W bieżącym roku w/w forma pomocy nie została jeszcze wdrożona.

1.2 Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka

Oprócz zmian w finansowaniu rodzinnych form opieki zastępczej ustawa wprowadziła szereg działań wspomagających te rodziny. Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka zostają objęte na ich wniosek opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator jest wyznaczany przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Pod jego opieką pozostaje nie więcej niż 30 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Dzieci umieszczane w rodzinach zastępczych najczęściej wchodzi do tych rodzin z bagażem ciężkich, traumatycznych przeżyć, doświadczeniem straty czy opóźnieniami rozwojowymi. Nagromadzenie ww. negatywnych doświadczeń bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie dziecka w nowej rodzinie. W takiej sytuacji opiekunom zastępczym - pomimo ich prawidłowej motywacji i posiadanych kompetencji do sprawowania opieki – potrzebne jest dodatkowe wsparcie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu zatrudnił 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Zatrudnienie dwóch z nich jest współfinansowane dzięki wsparciu z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Pod ich opieką jest w sumie 51 rodzin, w których przebywa łącznie 85 dzieci.

Koordinatory – zatrudnieni w ramach zadaniowego czasu pracy - udzielają pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w wypełnianiu ich funkcji. Rodziny objęte tą formą pomocy odwiedzane są przez koordynatora średnio raz na dwa, trzy tygodnie. Środowiska wymagające większego wsparcia są monitorowane nawet kilka razy w tygodniu. Taki charakter pracy daje możliwość intensywnych i wysoce zindywidualizowanych działań na rzecz dziecka i rodziny.

Dotychczasowe krótkie doświadczenie pracy koordynatorów potwierdza, że ta forma pomocy jest pożądana i właściwa. Dlatego też należałoby podjąć działania zmierzające do objęcia pomocą koordynatora kolejne rodziny zastępcze.

Ponadto rodziny zastępcze na terenie miasta Kalisza korzystają z wsparcia psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej oferowanej przez MOPS w Kaliszu.

Pozafinansowe wsparcie rodzin wymaga dalszego rozwijania i rozszerzania zgodnie z możliwościami i potrzebami zgłaszanymi przez osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą.

1.3 Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu pełniący funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej opracował na użytek prowadzonej kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze plakaty i ulotki. Dodatkowo w lokalnej telewizji, radio i prasie ukazały się reportaże o tej tematyce. Natomiast na stronie internetowej MOPS w Kaliszu i Urzędu Miasta Kalisza wśród aktualności umieszczona została informacja dla osób zainteresowanych z linkiem do filmu promującego rodzinną pieczę zastępczą.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu w ramach przeprowadzanej kampanii pozyskał kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe i rodzinne domy dziecka. W chwili obecnej przeprowadzane jest szkolenie, w którym uczestniczy 9 osób (tj. 5 rodzin). Ponadto dotychczas przeprowadzono 2 edycje szkoleń dla kandydatów na spokrewnione rodziny zastępcze realizowane według indywidualnego planu szkolenia, w których łącznie brało udział 17 osób.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła szereg zmian, które mają za zadanie wpłynąć na ograniczenie roli placówek opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej formy opieki.

Z przepisów cyt. ustawy wynika, że placówki opiekuńczo-wychowawcze będą małymi przejściowymi placówkami, w których docelowo będzie przebywać 14 wychowanków.

Ustawodawca życzyłby sobie, że do placówek opiekuńczo-wychowawczej nie powinny trafiać dzieci poniżej 7 roku życia, a od 2020r. nawet dzieci poniżej 10 roku życia. Wskazał jednocześnie, że tylko w wyjątkowych sytuacjach tj. gdy przemawia za tym stan zdrowia lub dotyczy to rodzeństwa, mogą przebywać w placówkach dzieci młodsze. Dotrzymanie tego

warunku będzie niezwykle trudne.

Ustawodawca założył kilkuletni okres w zakresie dochodzenia do standardów wyznaczonych w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są:

- a) placówki opiekuńczo-wychowawcze (typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno - terapeutycznego i rodzinnego).
- b) regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne
- c) interwencyjne Ośrodki preadopcyjne.

2.1 Dzieci z miasta Kalisza w instytucjonalnej pieczy zastępczej

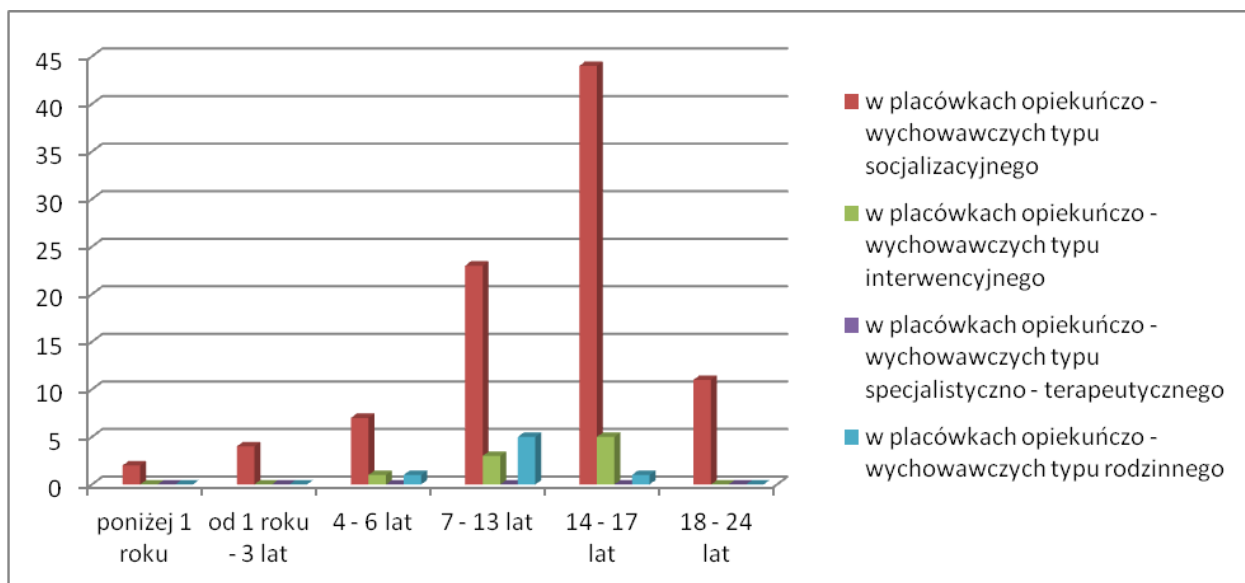
Na terenie miasta Kalisza funkcjonuje Dom Dziecka w Kaliszu z Filią – jest to placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego przeznaczona dla 40 wychowanków (30 w głównym budynku, 10 w filii). Docelowo liczba dzieci w placówce w ciągu najbliższych lat powinna się sukcesywnie zmniejszać

Ponadto poza terenem miasta Kalisza w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywa 36 wychowanków.

Tabela nr 7, wykres nr 9

Wyszczególnienie dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z uwagi na wiek dzieci i typ placówki.

Lp.	Liczba dzieci					
	Wyszczególnienie	ogółem	w placówkach opiekuńczo - wychowawczych typu socjalizacyjnego	w placówkach opiekuńczo - wychowawczych typu interwencyjnego	w placówkach opiekuńczo - wychowawczych typu specjalistyczno - terapeutycznego	w placówkach opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego
	Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku:	96	80	9	0	7
1	poniżej 1 roku	1	1	0	0	0
2	od 1 roku - 3 lat	3	3	0	0	0
3	4 - 6 lat	6	4	1	0	1
4	7 - 13 lat	27	19	3	0	5
5	14 - 17 lat	48	42	5	0	1
6	18 - 24 lat	11	11	0	0	0

Z powyższych danych wynika, że największą grupę wychowanków stanowią dzieci w przedziale od 14-17 lat umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego. Najmniej dzieci wychowuje się w opiece instytucjonalnej w wieku od urodzenia do 3 lat. Stosunkowo mało dzieci przebywa w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Analizie poddawane są również na bieżąco przyczyny umieszczania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Podobnie jak w przypadku dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych najczęstszymi powodami kierowania do placówek opiekuńczo-wychowawczych są: uzależnienia rodziców i ich bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz przemoc w rodzinie.

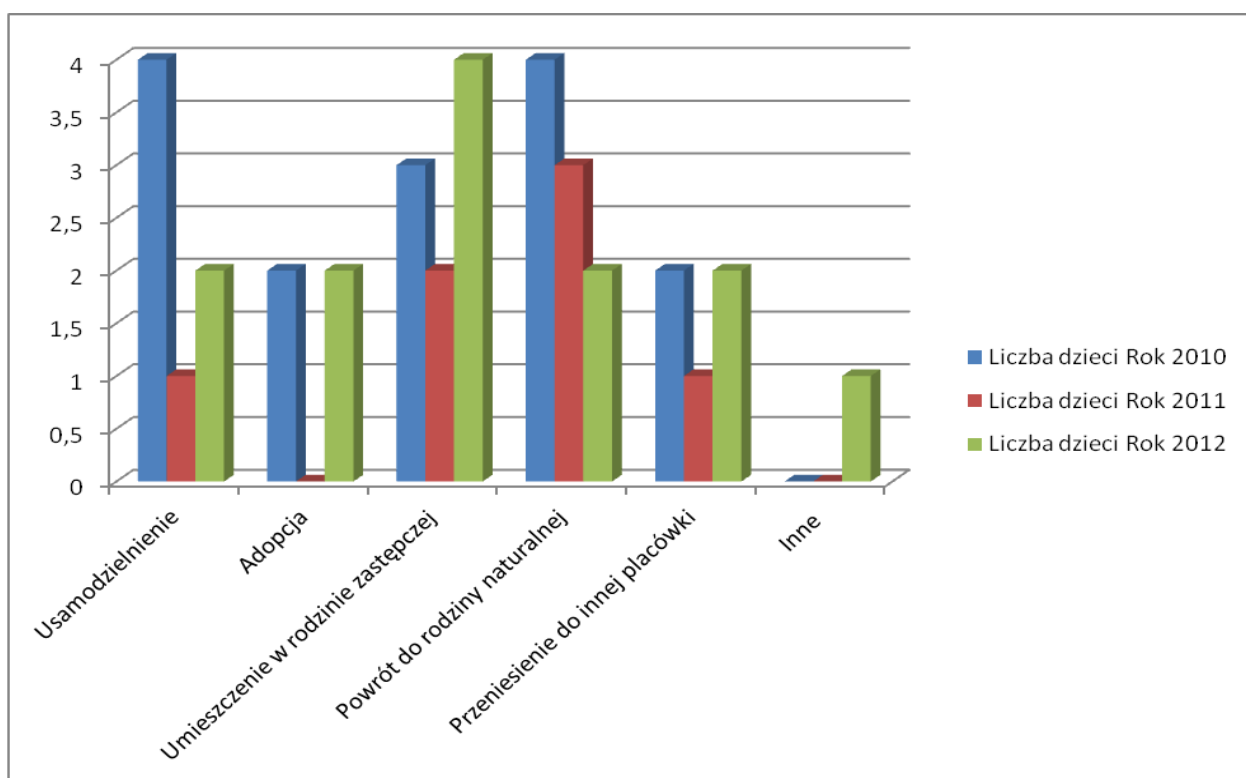
W celu skrócenia pobytu małoletnich dzieci w instytucjonalnej formie opieki, podejmowane są liczne działania na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej, a gdy nie jest to możliwe w kierunku pozyskiwania rodzin zastępczych i adopcyjnych.

Przyczyny opuszczania Domu Dziecka w Kaliszu przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 8 i wykres nr 10

Przyczyny opuszczenia Domu Dziecka w Kaliszu w latach 2010-2012

Przyczyny opuszczenia przez dziecko placówki	Liczba dzieci		
	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Usamodzielnienie	4	1	2
Adopcja	2	0	2
Umieszczenie w rodzinie zastępczej	3	2	4
Powrót do rodziny naturalnej	4	3	2
Przeniesienie do innej placówki	2	1	2
Inne	0	0	1

Miesięczny koszt utrzymania wychowanka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest zróżnicowany. Z danych MOPS w Kaliszu wynika, że z każdym rokiem wydatki na utrzymanie dzieci w placówkach wzrastają:

Tabela nr 9.

Koszty utrzymania dzieci w Domu Dziecka w Kaliszu i poza Kaliszem w latach 2010-2012

Koszty utrzymania dzieci w Domu Dziecka w Kaliszu oraz poza Kaliszem w poszczególnych latach 2010-2012				
		2010	2011	2012 (przewidywane wydatki)*
1.	Dom Dziecka w Kaliszu	1.506.000,46	1.661.974,13	1.996.616,00
2.	poza Kaliszem	1.116.391,47	1.478.159,59	1.587.161,69

*wydatkiem Miasta w okresie do sierpnia 2012r. było ponadto utrzymanie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego Rodzinny Dom Dziecka przy ul. Smrekowej 4, w wysokości 90 089,90zł.

Z powyższych danych wynika, że koszty utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z roku na rok wzrastają. Biorąc pod uwagę przewagę opieki rodzinnej nad instytucjonalną (jeżeli chodzi o lepsze warunki prawidłowego rozwoju i wychowania oraz lepszego przygotowania do samodzielnego życia), należy wspierać i rozwijać wszelkie formy rodzicielstwa zastępczego.

3. Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej

Usamodzielnienie jest procesem wprowadzającym pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej do podjęcia samodzielnego życia. W zależności od indywidualnej sytuacji życiowej proces ten może trwać do kilku lat tj. do osiągnięcia przez wychowanka 25 roku życia.

Zasady procesu usamodzielnienia regulują:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009r., Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.) – dotyczy osób pełnoletnich opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, a także osób, które opuściły rodzinę zastępczą albo placówkę opiekuńczo-wychowawczą przed dniem 1 stycznia 2012 r. lub pobierają pomoc przyznaną im na podstawie art. 88 ust. tej ustawy,

- rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2005 r. Nr 6 poz. 45 z późn. zm.),

- rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012r. w sprawie udzielenia pomocy na usamodzielnienia, kontynuowania nauki oraz zagospodarowanie (Dz.U. z 2012 r. poz.954)

- ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. - która weszła w życie dnia 01.01.2012r. (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) – dotyczy osób opuszczających, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Do zadań z zakresu pomocy społecznej, dla usamodzielnianych wychowanków realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu należy przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, zagospodarowanie w formie rzeczowej, oraz pomocy na kontynuowanie nauki.

Wysokość ww. pomocy oraz ilość udzielonych świadczeń przedstawiają poniższe tabele:

Tabela nr 10

Liczba usamodzielniających się pełnoletnich wychowanków opuszczających zastępcze formy opieki w latach 2010– 2012, korzystających z poszczególnych form pomocy.

LICZBA PEŁNOLETNICH WYCHOWANKÓW OPUSZCZAJĄCYCH ZASTĘPCZE FORMY OPIEKI						
Rok	2010		2011		2012	
	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze
pomoc na kontynuowanie nauki	25	52	21	46	22	41
pomoc na usamodzielnienie	7	9	2	7	4	5
pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	11	14	5	9	7	9

Tabela nr 11.

Koszty poniesione przez miasto Kalisz na usamodzielniających się wychowanków opuszczających zastępcze formy opieki w latach 2010 – 2012

KOSZTY PRZEZNACZONE NA POKRYCIE POMOCY PIENIĘŻNEJ DLA WYCHOWANKÓW USAMODZIELENIAJĄCYCH SIĘ						
rok	2010		2011		2012 prognozowane wydatki	
	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze	placówki opiekuńczo - wychowawcze	rodziny zastępcze
pomoc na kontynuowanie nauki	62 625,33	198 490,69	74 099,00	187 716,54	88 710,95	188 787,34
pomoc na usamodzielnienie	34 587,00	49 410,00	8 235,00	32 940,00	27 970,00	21 411,00
pomoc rzeczowa na zagospodarowanie	54 351,00	69 174,00	24 623,00	44 064,00	34 382,00	42 923,00

Należy stwierdzić, że spośród wychowanków, którzy obecnie kontynuują naukę zaledwie 6,6% wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne kontynuuje naukę na studiach wyższych, natomiast wśród wychowanków opuszczających rodziny zastępcze jest to 38% ogółu. Dane te potwierdzają większą efektywność wychowywania w rodzinnych formach opieki w porównaniu z instytucjonalnymi.

III. Cele programu i zadania do realizacji

Celem głównym programu jest rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych, możliwości wychowywania się w rodzinnej pieczy zastępczej.
2. Systematyczne wsparcie rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Kalisza.
3. Zapewnienie wszechstronnej pomocy usamodzielniającym się wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
4. Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

Zadania do osiągnięcia celów

Cel	Zadanie	Sposób realizacji	Czas realizacji
<p>1. Zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych, możliwości wychowywania się w rodzinnej pieczy zastępczej</p>	<p>1. Zwiększenie liczby rodzin zastępczych 2. Promowanie rodzicielstwa zastępczego 3. Upowszechnianie roli i znaczenia rozwoju rodzinnych, zastępczych form opieki 4. Pomoc rodzinom zastępczym w regulowaniu sytuacji prawnej umieszczonych u nich dzieci</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lokalna kampania promująca rodzicielstwo zastępcze (roznoszenie ulotek, plakatów, publikowanie artykułów w lokalnej prasie, w internecie i telewizji) - indywidualne spotkania i rozmowy z osobami zainteresowanymi tworzeniem pieczy zastępczej. - organizowanie spotkań integracyjnych i konkursów dla dzieci z rodzin zastępczych - organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych, - tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej (rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe i rodzinne domy dziecka), - rozwój współpracy lokalnych instytucji działających na rzecz rodziny mającej na celu pozyskiwanie kandydatów do sprawowania zastępczych form opieki. - promowanie zastępczych form opieki podczas organizowanych imprez okolicznościowych w mieście Kaliszu - zapewnienie pomocy prawnej, - współpraca z kuratorami sądowymi, sądami w zakresie uregulowania sytuacji prawnej dziecka. - współpraca z ośrodkami adopcyjnymi 	<p>Zadanie realizowane w sposób ciągły</p>
<p>2. Systematyczne wsparcie rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta Kalisza</p>	<p>Pomoc rodzinom i dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie odpowiedniej liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, - zapewnienie rodzinom pomocy psychologicznej, 	<p>Zadanie realizowane w sposób ciągły</p>

		<p>pedagogicznej, socjalnej i prawnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizowanie grupy wsparcia dla osób tworzących rodziną pieczę zastępczą oraz rodzin pomocowych, -dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dla dzieci z rodzin zastępczych (w przedziale wiekowym od 6-18 lat.) - wspieranie rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka przez wolontariuszy, - udzielanie informacji o instytucjach świadczących pomoc na rzecz rodziny, informowanie o możliwościach poprawy życia zgodnie z potrzebami i przysługującymi rodzinom prawami, -rozwój pracy zespołowej na rzecz dziecka i rodziny (koordynator rodziny, asystent rodziny, rodziny pomocowe, inni), -współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, sądem rodzinnym, organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, w tym w przewyciężaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych, -organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje istniejących rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka 	
3. Zapewnienie wszechstronnej pomocy usamodzielniającym się wychowankom rodzinnej i instytucjonalnej pieczy	Objęcie wsparciem usamodzielnianych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy	-przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz pomocy rzeczowej na zagospodarowanie	Zadanie realizowane w sposób ciągły

zastępczej	zastępczej	- umożliwienie zamieszkania usamodzielnianym wychowankom w mieszkaniach chronionych - pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, - pomoc w uzyskaniu mieszkania z zasobów miasta, - podnoszenie przez usamodzielnianych wychowanków kwalifikacji zawodowych oraz kompetencji społecznych przez uczestnictwo w kursach zawodowych oraz w warsztatach samodzielności. poprzez udział w projektach unijnych	
4. Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	1. Wzbudzenie i podtrzymywanie motywacji rodzin biologicznych do współpracy na rzecz powrotu dziecka do rodziny 2. Wsparcie psychologiczno – pedagogiczne rodziców biologicznych 3. Uświadomienie rodzicom biologicznym oraz dzieciom ich ról społecznych	- rozmowy indywidualne, - udzielanie wsparcia i poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego	Zadanie realizowane w sposób ciągły

IV. Zakładane rezultaty realizacji programu:

1. Wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka.
2. Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
3. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych.
4. Postrzeganie przez społeczeństwo, rodzin zastępczych jako najlepszego środowiska dla rozwoju dziecka pozbawionego możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej.
5. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny poprzez podejmowanie działań profilaktycznych i promujących wartości rodzinne.

6. Wzrost liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych.
7. Kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych opuszczających zastępcze formy opieki.

V. Limity rodzin zastępczych zawodowych na lata 2013- 2015

Biorąc pod uwagę możliwość jaką mają obecne rodziny niezawodowe (spełniające wymóg posiadania min 3-letniego doświadczenia jako rodzina zastępcza) oraz możliwości finansowe miasta Kalisz - zgodnie z wymogami ustawowymi – konieczne jest ustalenie limitu zawierania umów na pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej z podziałem na lata 2013-2015.

Przekształcenie rodzin zastępczych niezawodowych w rodziny zastępcze zawodowe – w ramach określonych rocznych limitów – umożliwi pozyskanie kolejnych miejsc dla dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych.

Jednocześnie należy podkreślić, że założone limity mogą ulec zmianie w zależności od aktualnych potrzeb, zmieniającej się sytuacji oraz posiadanych środków finansowych.

Tabela nr 12

Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w mieście Kaliszu w latach 2013 – 2015

Planowane utworzenie następujących form pieczy zastępczej:	a) 2013	b) 2014	c) 2015
1. Rodziny zastępcze zawodowe	+2	+2	+2
2. Pogotowia rodzinne	+1	+1	+1
3. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych z 3-letnim doświadczeniem, które przekształcą się w zawodowe rodziny zastępcze na podstawie art. 54 ustawy	+2	+3	+3

VI. Zagrożenia dla realizacji zadań ujętych w Programie

1. Niewystarczająca ilość środków finansowych przeznaczonych na rozwój pieczy zastępczej.
2. Niewystarczająca liczba kandydatów na pełnienie funkcji rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.
3. Brak kandydatów na przyjęcie do rodzinnej pieczy zastępczej dzieci niepełnosprawnych, z zaburzeniami zachowania lub nastolatków.
4. Niewystarczająca liczba personelu do realizacji poszczególnych zadań, (brak odpowiedniej ilości koordynatorów i specjalistów pracy z rodziną: psycholog, pedagog)
5. Długotrwałe procesy regulowania sytuacji prawnej dziecka.
6. Brak współpracy usamodzielniających się wychowanków zastępczych form opieki w procesie usamodzielnienia (nierealizowanie indywidualnych programów usamodzielnienia, demoralizacja, nałogi).

VII. Źródła finansowania

Działania zawarte w powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej finansowane będą ze środków własnych powiatu - miasta Kalisza i środków pozabudżetowych miasta. Dodatkowo Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu jako realizator Programu podejmie działania w celu pozyskania środków w przypadku ogłoszenia konkursów na dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie wsparcia jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu pieczy zastępczej.

VIII. Adresaci Programu

Adresatami Powiatowego Programu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2015 są:

1. Kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka
2. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka z małoletnimi dziećmi i pełnoletnimi wychowankami, nadal przebywającymi w rodzinie zastępczej
3. Usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,

IX. Monitorowanie Programu

Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu. Program jest spójny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2008-2015. Monitorowanie Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Kaliszu na lata 2013–2015 odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji działań ujętych w Programie. Informacje te przedkładane będą Radzie Miejskiej Kalisza w corocznym sprawozdaniu z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu.

Program ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych powiatu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej.